

KRVAVITVE

Delimo jih po izvoru, vzroku in po lokaciji. Krvavitev je iztekanje krvi iz srca ali krvnih žil. Huda krvavitev lahko vodi do šoka, izkrvavitve in smrti.

Po izvoru:

- krvavitve iz srca
- arterialne krvavitve
- venozne krvavitve
- kapilarne krvavitve
- parenhimatozne krvavitve (kapilare + male vene)
- mešane krvavitve (arterije + vene + kapilare)

Po vzroku:

- travmatske (posledica poškodb žil)
- patološke (hemofilija, aneurizma, vnetje)

Po lokaciji:

- zunanje ali manifestne krvavitve (zaradi poškodbe)
- notranje krvavitve (skrite, zaznavne)

Skrite krvavitve:

- v telesne votline (trebušno, prsno)
- v okolna mehka tkiva

PP pri krvavitvi v trebušno votlino:

- poškodovanca damo na hrbet, skrčimo noge in jih podložimo pod kolena
- hiter transport v bolnišnico

PP pri krvavitvi v prsno votlino:

- poškodovanca damo v polsedeč položaj
- poskrbimo za neovirano dihanje
- dajemo mrzle obkladke na prsi
- hiter transport v bolnišnico

PP pri okolnih mehkih tkivih (udarnine, zmečkanine, prelomi kosti):

- imobilizacija okončine
- transport v bolnišnico

Zaznavne krvavitve:

- krvavitve iz sluhovoda – otorrhagia (uhelj pokrijemo z gazo in po potrebi obvežemo, bolnika položimo na hrbet)
- krvavitve iz nosu - eistaksis (bolnik sedi, glavo mu nagnemo naprej, s prsti pritiskamo na nosni pretin, damo obkladke na zatilje)
- izkašljevanje krvi - hemoptoe (hrbta lega, naj ne govori, je in pije, naj srka mrzlo pijačo in liže led)
- bljuvanje krvi - hematemesis (ležeči položaj z nizkim vzglavjem, ne sme jesti, piti, damo mu koščke ledu ki jih raztaplja v ustih)
- krvavitev iz črevesja (mirno ležanje z nizkim vzglavjem in diagnostika v bolnišnici)

- krvavitev iz splovila pri ženah (hrbta lega, dvignjeno vznožje, splovilo sterilno pokrijemo, hiter transport v bolnišnico)

Znamenje krvavitve:

- objektivna (močna bledica kože, bledica vidnih sluznic, hladna in lepljiva koža, tahipnoa, tahikardija, bolnik je nemiren)
- subjektivna (slabost, utrujeno, žeja, megla in tema pred očni, šumenje v ušesih, strah in občutek omedlevice)

HEMOSTAZA

je zaustavljanje krvavitve z različnimi postopki (začasno in definitivno hemostazo).

Digitalni pritisk področne arterije ob kost na ta način zaustavimo zunanjo krvavitev na glavi in okončinah. Pritiskamo preko debelega kosa sterilne gaze ali čiste tkanine. Pritiskamo dokler ne dobimo materiala za kompresijsko obvezo, med prevozom, na kompresijsko obvezo, če rana še vedno krvavi.

ŠOK

je patološko dogajanje v telesu.

Znaki:

- močna bledica
- koža je hladna in pokrita z lepljivim potom
- pulz je slabo tipljiv
- plitvo in oteženo dihanje
- krvni pritisk je nizek

Vrste šoka:

- travmatski (krvavitve, kontuzije, zlomi, bolečine)
- hemoragični (huda notranja in zunanja krvavitve)
- kardiogeni (srčni infarkt, tamponada srca, motnje srčnega ritma, pljučna embolija)
- hipovolemijski (opekline, bruhanje, driske)
- anafilaktični (alergije – izloča se preveč histamina)
- septični (obsežni infekti)
- nevrogeni (prizadetost centralnega živčnega sistema)

Šokovni indeks: je razmerje med frekvenco pulza in višino sistoličnega krvnega tlaka. S ŠI preverimo nevarnosti šoka.

PP pri šoku:

- zaustavimo krvavitev ali preprečimo bolečino
- damo v pravi položaj (vzdignjeno vznožje; pri kardiogenem šoku vzdignjeno vzglavje)
- pomirimo bolnika
- zrahljamo pas in ovratnik
- avtotransfuzija (povijanje nog in rok)
- zavarujemo pred mrazom
- transport v bolnišnico

Najpogostejša oblika šoka je hemoragični šok. Razlikujemo 4 stopnje šoka:

1. izguba krvi do 15% (750 ml)
2. izguba krvi 15 do 30% (800 do 1500 ml)
3. izguba krvi od 30 do 40% (1500 do 2000ml)
4. izguba krvi nad 40% (več kot 2000ml)

Hemoragični šok je najpogostejša posledica krvavitev v lobanjsko votlino, prsno votlino, v trebuh ali pri zaprtem zlomu velikih kosti ali medenice.

Nevrološki status se ocenjuje s štirimi stopnjami:

1. buden
2. odziven na klic
3. odziven na bolečinske dražljaje
4. neodziven

TERMIČNE POŠKODBE

Delimo na opekline, sončarico, vročinsko kap, snežno lepoto in poškodbe zaradi mraza.

Opeklina (combustio) nastane zaradi delovanja zvišane temperature na kožo in sluznico.

Povzročitelji jih:

- suha vročina (plamen, elektrika, sonce)
- vroče tekočine – oparine
- dolgotrajno delujoče nizke temperature (ogrevanje s termoforjem, pri ljudeh s slabo prekrvavitvijo kože)

Nevarnosti opeklin:

- hude boleče poškodbe
- izguba telesne tekočine in elektrolitov
- hud šok
- okvara ledvic zaradi razpadlih produktov kože
- infekcija
- okvara dihanja

Opekline glede na globino:

- epidermalne (prizadeta je le povrhnjica, koža je rdeča, boleča in otečena)
- dermalne (uničeni vsi zg. sloji kože, veliki mehurji z rumenkasto tekočino, koža je blede rdeča, na pritisk obledi)
- subdermalna (prizadete vse plasti kože in pod njo, koža na dotik neobčutljiva, videz kože usnjen, hude bolečine)

Opekline glede na obsežnost:

- po pravilu števila 9 (glava in vrat – 9%, zg. okončine – 2x9%, sprednji del trupa – 2x9%, zadnji del trupa – 2x9%, sp. okončine – 4x9%, splovilo in presredek - 1%)

PP pri opeklinah:

- odstranimo predmet, ki je povzročitelj opeklin
- ogenj pogasimo z vodo, ali odejo
- takoj hladimo s čisto vodo (najbolje tekočo)

S hlajenjem:

- preprečimo prodiranje opeklin v globino
- preprečujemo izgubljanje tekočine
- zmanjšujemo eden
- omilimo bolečino

Opeklino sterilno prekrijemo:

- s povojem za opeklino
- Burnshield – sterilni obkladek in odeja
- Z več sloji sterilne gaze
- S prelikano tkanino

OPEČENEGA OBRAZA NE OBVEZUJEMO!

Opečeni ne sme piti, izjemoma če je prevoz dolgotrajen lahko pije malo limonade ali hladen sladkan čaj.

Pri opeklinah dihalnih poti je prva pomoč hladen obkladek na vrat, in prevoz v bolnišnico v polsedečem položaju.

Majhne površinske opeklino oskrbimo doma (hladimo, namažemo z mazilom za opeklino, prekrijemo s sterilno rano in obvežemo).

Sončarica (heliosis): nastane zaradi direktnega delovanja sončnih žarkov na nezavarovano glavo.

Znaki:

- glavobol
- omotica, vrtoglavice
- zmedenost (včasih)
- v hudih primerih nezavest
- visoka temperatura

PP pri Sončarici:

- bolnika prenesemo v hladen prostor
- ležeč položaj z nekoliko dvignjenim vzglavjem
- na glavo mu damo hladne obkladke ali ledeno vrečko
- po žličkah naj pije hladno pijačo (ne alkohola in kave)
- transport v bolnišnico

Snežna slepota – znaki:

- veznice živo rdeče
- veke otečejo (nezmožnost odpiranje oči)
- oči se solzijo
- pekoča bolečina
- kratkotrajna slepota (v hujših primerih dolgotrajna)

PP pri snežni slepoti:

- poškodovanec mora v temen prostor
- ne oči dajemo hladne obkladke (nato naj bolnik nosi temna očala)

Vročinska kap - znaki:

- utrujenost
- slabost
- žeja
- šumenje v ušesih
- migetanje pred očmi
- obraz temno pordeči
- dihanje je hitro in plitvo
- utrip je hiter in slabo polnjen
- zmedenost
- znojenje
- TT se lahko v najhujših primerih dvigne nad 41°C
- nastopi nezavest

PP pri vročinski kapi:

- prenesemo ga v hladen prostor
- ga slečemo
- polivamo z mlačno vodo
- ne telo damo mlačne obkladke
- izparevanje povečamo s pahljanjem
- hladimo v pregibih sp. in zg. okončin
- če je pri zavesti mu dajemo hladne pijače
- izvajamo umetno dihanje če ne diha